

Vintertrafik.

De omtalte kystskibe må være så stærkt byggede, at de kan anvendes også til nogen vintertrafik, og jeg vil særligt finde det af stor betydning, hvis et af disse skibe på tøm kunne opretholde kysttrafikken om vinteren mellem de isfri havne, medens det andet sent på vinteren kunne returnere til Danmark med last og komme op igen tidligt om foråret. I perioder, hvor der er stærk efterspørgsel efter skibe, vil sådanne coasters muligvis også kunne bortfragtes her i Danmark i vinterperioden i stedet for at lægges op. Enhver reder ved, at oplægning af et skib i blot et par måneder om året fuldkommen ødelægger årets økonomiske resultat for skibet, særlig naturligvis for dyre, moderne skibe, hvor kapitalindsatsen er stor. Forudsætningen for oversigt over de økonomiske forhold er imidlertid, at den nuværende sejlads, såvel til Danmark som kystsejladsen, regnskabsmæssigt skilles ud fra handelen, så man nøje er klar over, hvad hvert enkelt skib koster, og hvad hver vareenhed koster i transport pr. ton og pr. kubikenhed.

Jeg vil mene, at samtlige transporttydelser både af varer og passagerer bør betales til gængse fragter, som mindst bør dække de reelle udgifter. Dette har betydning, så man kommer bort fra understøttelsesprincippet og opnår, at befolkningen kommer til at føle sig som selvstændige, ansvarlige medborgere - foruden at sådanne foranstaltninger vil højne produktionen.

Af hensyn til befolkningens mere direkte kontakt med skibe direkte fra Danmark og for at undgå for megen handling af lasten, er jeg tilhænger af den direkte besejling Danmark-Grønland, selvom denne, særligt hvis der oprettes en effektiv kyststrute, vil kunne nedsætte antallet af anløb på hver rejse, så hvert skib på hveranden rejse anløber nogle grønlandske pladser og på hveranden rejse andre.

Inspektionsskib,

Fiskeriinspektionen henhører ikke under Grønlands Styrelse, men jeg vil dog nævne, at man fik indtryk af, at denne i de grønlandske farvande var lidet effektiv, hovedsageligt på grund af det danske materiels utilstrækkelighed. Man kan ikke vente, at de udenlandske fiskere skal kunne holdes borte fra de grønlandske kyster, når der ikke er effektiv bevogtning, eller når denne kun udføres af langsommående kuttere samt orlogsfartøjer, som på lang afstand kan idetificeres som sådanne. Jeg vil mene, at den rigtige type for et inspektionsskib vil være en hurtiggående dieseltrawler, som har et ganske almindeligt trawlerudseende, så den ikke på afstand kan skelnes fra andre trawlere, og som er så hurtiggående, vel ca. 18 knob, at den kan indhente almindelige fiskefartøjer, og også de moderne trawlere.-

Tilstedeværelsen af et sådant effektivt skib på kysten vil utvivlsomt være velegnet til at holde de udenlandske fiskere borte, i særdeleshed derved at disse, når en trawler nærmer sig, aldrig er sikre på, om det nu er en almindelig fisketrawler eller et inspektionsskib. En sådan hurtiggående trawler vil iøvrigt være særdeles velegnet til andre opgaver end fiskeriinspektion, og fartøjet er sødygtigt og har i sig selv en betydelig værdi som handelsobjekt, hvis dette af en eller anden grund senere skulle blive aktuelt.-

HUNDEPROBLEMET.

=====
Når man første gang kommer til Grønland, virker det specielle hundeproblem ret overraskende. Jeg tænker ikke her så meget på det griseri, som hundene efterlader- eller

deres hverv som "renovations- og natmænd" - men mere på den risiko, som børn og selv voksne er udsat for i de nordlige kolonier. Jeg hørte gang på gang om hundenes overfald på voksne og børn, og hvorledes adskillige børn eller voksne årligt dræbes af hunde. Det ejendommelige er, at man fra grønlandsk og dansk side synes at anse dette forhold for ret naturligt, og uden at man, såvidt jeg har kunnet få oplyst, har gjort et forsøg på at finde en løsning, udover at særligt de danske huse forsynes med høje indhegninger, så hundene hindres i at spise børnene.

Danske børn i bur.

Som et kuriosum tog jeg i Kuddligssat et fotografi af en 6-årig dreng, som hjulpet af sin mor er i færd med at "lave stort", mens hundene ivrigt venter rundt om for at kunne gøre rent efter ham (se nedenstående fotografi).

HYGIENE.

=====

Gennem mit arbejde indenfor Søfartens Hygiejnekomite, Kønssygdomsudvalg o.s.v. samt gennem mit arbejde i forbindelse med børnebespisning i Finland og Norge har jeg særligt i krigstiden haft lejlighed til at komme ind i hygiejneproblemer. Dog fik jeg under min korte rejse til Grønland ikke tilstrækkelig tid og lejlighed til at sætte mig grundigt ind i disse forhold der. Imidlertid fik jeg gennem besøg i kolonierne og på sygehuse, sanatorium og gennem mine samtaler med enkelte læger et vist indtryk af situationen. --

Jeg havde selvfølgelig ikke ventet at komme til et udviklet samfund med alle bekvemmeligheder, men det var unægtelig med forbavelse, at jeg bemærkede sygehusenes lidenhed og indretning. Dernæst blev jeg slået af den orden og det griseri, som herskede på de fleste af de pladser, jeg besøgte, måske lige undtagen Godthaab og Christianshaab. --

At grønlænderne smider alt affald direkte udenfor deres dør uden at gøre noget forsøg på at tildække det, kan man egentlig ikke undre sig over, når man bemærker den almindelige mangel på sanitære anlæg, dræning etc., som er stærkt fremtrædende i kolonierne. At der er store vanskeligheder under de klimatiske forhold er jeg fuldtud klar over, men et vist forsøg på dræning mellem husene, krav om orden indenfor Styrelsens egne områder, blandt andet butikker etc., burde og kan gennemføres. Ingen kan vente, at grønlænderne opdrages til renlighed og orden, når der ikke fra dansk side vises dem et godt eksempel.

Vandproblemet er stort og må løses, da man hverken kan vente renlighed eller orden, når man ikke har en så primær nødvendighedsartikel som vand, og jeg finder iøvrigt, at fremskaffelse af vand er punkt 1 på sygdomsbekæmpelsens og den bedre hygiejnes ønskeseddel.

Tuberkulosen hænger som bekendt Grønland, og godt 30% af alle dødsfald skyldes tuberkulose (i 1930: 36%, altså 16 gange tallet i Danmark). Næsten overalt, hvor man kom og besøgte grønlandske, og i enkelte tilfælde også danske familier, lagde man mærke til tuberkulosen, som var det altbæherskende sygdomsproblem. Også kønssygdommene hærgede stærkt; i Kuttelligssat meddeltes det mig fra kompetent kilde, at 60% af kvinderne havde gonorrhoe.

Et væsentligt led i sygdomsbekæmpelsen må være forbedring af boligernes kvalitet; jeg forstår på forskellige publikationer, at man indenfor Styrelsen vier dette problem særlig opmærksomhed, hvilket jeg tror er af stor betydning. Under min rejse besøgte jeg mange huse af meget lav, hjemmelavet kvalitet. Også på husbygningens område vil jeg tro, at undervisning og oplysning er vigtig, i hvilken forbindelse beherskelse af det danske sprog også vil være af betydning.

Grønlandsk hus.

Et par af de udsteder, jeg besøgte, hvor jeg sammen med lægen var rundt i adskillige huse, herskede der såvel udenfor som indeni husene et utroligt svineri, og befolkningens sundhedstilstand, som jeg ved selvsyn fik lejlighed til at

konstatere, svarede hertil, Utøj, tuberkulose, hudsygdomme etc, grasserede på de pågældende pladser, og som dansk måtte jeg nære store betænkkeligheder ved at have et medansvar herfor. Hvis den grønlandske befolkning var en selvstyrende enhed, kunne man betragte problemet som en interessant, omend belægelig særhed, men da Danmark igennem et par hundrede års kolonisation har påtaget sig ansvaret for befolkningen, finder jeg, at vi må gøre en alvorlig indsats for, at vi i fremtiden skal have ret til at lede dette land. Økonomiske overvejelser må, når det drejer sig herom, træde i baggrunden, eller også må man tage konsekvensen af sin manglende evne, nemlig at overlade løsningen af opgaverne til andre.

I forbindelse med omtalen af orden og renlighed vil jeg iøvrigt gerne fremhæve kolonien Christianshaab, hvor der var god orden og renlighed både i koloniens almindelige frentreden, omkring husene og også inde i husene, idet jeg uanmeldt besøgte mange af disse, både i koloniens centrum og i yderkanterne. Jeg fandt, at forholdet mellem kolonibestyreren og de øvrige danske var fortrinligt, og ligeledes forholdet mellem danske og grønlandere.

Christianshaab.

DANSKE LEDERE.
=====

Jeg vil i denne forbindelse gerne komme ind på et andet vigtigt problem, nemlig kvaliteten af de udsendte danske.

Samtidig med, at der i Grønland findes et stort antal fortrinlige ledere, fik jeg indtryk af, særligt gennem samtaler med kyndige folk, at kvaliteten af den danske befolkning i visse tilfælde var for lav. Der stilles ganske særlige krav og evner til at arbejde under sådanne forhold, og man må fra dansk side her stille meget store krav, både af teknisk, karaktermæssig og åndelig art. De danske i Grønland skal ikke alene være handelsfolk, men bør være mennesker med åndelig horisont, som er i stand til selv at virke, ikke som en fjern overklasse efter gammel dags kolonisystem, men som både praktiske og åndelige ledere for befolkningen.

Anløb af Sukkertoppen

Når man læser de danske koloniers historie og erfarer, hvorledes koloni efter koloni er gået tabt, ofte på grund af udsendte embedsmænds udgytighed, synes man, at der i vor sidste fjerne koloni må gøres en indsats, som viser, at vi dog til slut alligevel evner at løse en opgave fjernt fra Danmark. At menneskemateriale til løsning af opgaver udtill er tilstede, viser rekrutteringen til f.eks. den

danske handelsflåde og nu sidst den store tilstrømning af idealistiske danske til Sydslesvig, hvor man søger at løse en efter min mening smuk, men kortsynet og uberettiget opgave, mens de pågældende unge ville finde et meget mere nærliggende arbejdsfelt i Grønland.

Jeg vil derfor henstille, at man overvejer nye veje for udvalgelse af rekrutter til det fremtidige danske styre. Der kunne fremtidigt kræves studentereksamen, et højskole- eller seminarieophold eller en lignende almindelige basis, og eleverne bør gennemgå en regulær grønlandsskole, måske noget i lighed med de danske missionærskoler eller søfartsskoler, hvor kyndige lærere underviser i Grønlands historie, befolknings psykologi, almindelig psykologi og pædagogik, foruden handelslære og varekundskab. Der burde på en sådan skole, når målet ligger så afgrænset som arbejde i Grønland, kunne opnås særdeles gode resultater. At eleverne skulle anvende en ret stor del af deres tid på studium af grønlandsk er en selvfølge. Efter ophold på skolen kunne eleverne dels få ansættelse under Grønlands Styrelse i København og dels sendes til Grønland til underordnede stillinger, idet man måtte fastholde, at ingen assistent skulle kunne opnå plads som arbejdsleder eller chef for grønlandere, før han i praksis, enten i Grønland eller under arbejdet i Danmark, havde vist gode, også karakter- og arbejdsledermæssige anlæg.

Det er mit indtryk, at man indenfor Handelen og Styrelsen i nogen grad placerer folkene fast enten i Grønland eller i København, mens der ikke er organiseret en regelmæssig turnus-tjeneste afvekslende mellem København og Grønland, heller ikke i de unge år. Jeg vil tro, at det vil bevirke god forståelse mellem Grønland og København og bedre sam-

arbejde i det hele taget, hvis der stadig finder en sådan udveksling og omskiftning sted, hovedsageligt for de yngre folk, som skal lære, og således at de får adskillige år på forskellige pladser til at lære forholdene virkelig at kende og yde en arbejdsindsats.

Ved et rent tilfælde erfarede jeg iøvrigt, at en af Styrelsens øverste embedsmænd i hele sit liv kun har foretaget een rejse til Grønland, hvilket unægtelig virkede noget overraskende.

Tilgang.

Forudsætningen for at skabe en kvalificeret lederstab må være at skaffe den nødvendige tilgang, så man har gode folk at vælge imellem, det er min overbevisning, at dette kan gøres ved, at man åbner Grønland netop for de kredse, hvorfra man gerne vil hente sine rekrutter. Skolerejser, studenter- og polyteknikerrejser og lærerrejser, herunder højere skolerejser til Grønland burde derfor fremmes, ikke alene så de pågældende fik lov til at foretage sådanne rejser, men ved, at sådanne rejser aktivt fremmes blandt andet derved, at man fra interesseret side, herunder Styrelsens, ydte tilskud til rejseomkostningerne (ikke gratis rejser for ikke at sløre driftsregnskaberne).

Service for Styrelsens embedsmænd.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på et problem, som har særlig betydning, nemlig forholdet mellem Styrelsens embedsmænd i Grønland og Styrelsen i København. Jeg erfarede under min rejse, at ret mange af Styrelsens

embedsmænd nærrede en vis bitterhed mod Styrelsen på grund af den måde, hvorpå nogle af deres personlige forhold blev varetaget i København. Jeg tænker her særligt på forsendelsesvanskeligheder. Man beklagede sig over, at varer, som man havde bestilt, fremkom med urimelig lang forsinkelse, og ofte i beskadiget stand. Jeg har indtryk af, at man ville være taknemmelige, hvis der oprettedes en særlig serviceafdeling indenfor Styrelsen overfor Styrelsens folk i Grønland, nemlig en afdeling eller blot en bestemt mand, som varetager de udsendte embedsmænds personlige interesser, herunder fremsendelse af varer, udførelse af bestillinger, forsvarlig indpakning og rettidig afsendelse o.s.v. Da kvaliteten af enhver organisation er afhængig af de folk, der arbejder i den og disses loyalitet overfor institutionen, vil jeg mene, at man her måtte sætte stærkt ind. Også for de af embedsmændene udførte rejser og bestilte varer bør der betales fragt.

Skolen i Kuttelligssat.

=====
SKOLER.
=====

Jeg besøgte skolerne i adskillige kolonier og fik gennem disse besøg noget indtryk af de ydre forhold, som, selvom de var enkle, dog var forholdsvis gode. På anden hånd hørte

jeg om de helt naturligt store vanskeligheder ved undervisning og oplæring på de talrige bopladser og udstoder. Af hensyn til en effektiv undervisning, og særligt da de frie erhverv efterhånden giver stigende indtægter, vil det nok være ønskeligt, at lærerløningerne hæves, således at man i disse nøglestillinger får kvalificerede og loyale folk.

Skoleklasse i Egedesminde.

Iøvrigt ville det muligvis være ønskeligt foruden efter- skoler, seminarier, teknisk skole etc. også at oprette en særlig søfartsskole samt skoler eller kursus, som høj- nede det grønlandske håndværk, herunder i særdeleshed både- bygning, idet jeg fandt, at de små både, grønlænderne selv bygger, skønt de unægteligt er særdeles billige, samtidig er primitive, usikre og håndværksmæssigt ligger på et meget lavt trin, hvilket virker særlig beklæggeligt,

når man sammenligner disse fartøjers standard med kajakkernes fortrinlige håndværksmæssige, ja næsten kunstneriske kvalitet.

Skolen i Christianshaab.

Skolen i Sukkertoppen.

Som et lille kuriosum kan jeg nævne, at jeg under besøg på efterskolen i Egedesminde i en undervisningstime nøje lagde mærke til og opnoterede udseende - det racemæssige præg - af de 24 elever. Jeg fandt, at af disse 24 grønlandere på ca. 16 år var de 8 af et udseende, så de kunne have siddet i en dansk skoleklasse, uden at man ville have lagt mærke til dem. 6 af drengene var udpræget eskimoiske, mens de øvrige 10 var blandede af udseende.

Sukkerstoffern.

BYFLYTNING.
=====

Under rejsen i Grønland hørte jeg udtalelser om, at adskillige af kolonierne fra gammel tid er anlagt på steder, der ligger uheldigt for de nuværende erhvervsforhold, og hvor der mangler vand, havn etc. Adskillige kyndige folk udtalte, at det ville være det eneste rigtige, hvis adskillige kolonier blev helt nedlagt, sammenlagt eller flyttet til fordelagtigere steder.

Jeg har ikke haft lejlighed til nærmere at se på dette vigtige problem, men vil dog for en ordens skyld nævne det her. Jævnfør direktør Eske Bruus udtalelse i Politiken 9. januar 1949.

===== BETRAGNINGER ANGÅENDE KUTDLIGSSAT. =====

Kulbyen Kuttligssat på Diskøens nordøstkyst synes anlagt i to tempi, idet den sydlige del af byen ligger for sig, mens en bydel med arbejderboliger er opstået noget nordligere; det forekommer iøvrigt upraktisk, at disse arbejderboliger, som er af ret ny dato, er placeret ca. 20/30 minutters gang fra kulbruddet, så arbejderne til stadighed må bruge megen tid til transport frem og tilbage. Jeg har yderligere indtryk af, at en del af Kuttligssat er anlagt i et gammelt delta, som ved særligt uheldige vejrforhold kunne blive udsat for oversvømmelse. Stedets store udstrækning må iøvrigt i al almindelighed være upraktisk.

Havneforhold.

Kuttligssat ligger ved åben kyst, hvor der efter samstemmende oplysninger er dårlig mulighed for havneanlæg på grund af strømmen, tidevandet og isforholdene og i særdeleshed de drivende isbjerge.

"Maria Dan" på Kutdligssat Red.

Losningen fra importskibene sker ved, at disse - som ligger opankrede på den åbne lyst - med egne lossegrejer losses varer ned i stedets åbne lægtore (da "Maria Dan" lossede, var der ialt kun 3 lægtore til rådighed).

Disse lægtore slæbes ind til strandbredden, hvor der, som det fremgår af billederne, er stillet nogle bukke ud i vandet med platforme på, og alle varer må derfor losses med håndkraft op på broerne og derfra ind på strandbredden. Losningen forhindres eller vanskeliggøres til stadighed af dønning eller blæst.

"Maria Døn" havde ca. 414 tons, som skulle losses i Kutdliggssat, og dette lille parti tog det 8 dage at losse, inclusive to dage, som skibet tilbragte i en bugt på fastlandet, søgende læ for sydveststorm. Adskillige varer blev beskadiget på grund af de vanskelige losseforhold, dels på grund af skibets og lægternes bevægelser i søen, og dels ved, at søen slog op over lægterne både ved slæbningen og ved losningen. Desuden blev varerne til at begynde med anbragt på strandbredden, hvor de ofte måtte henligge nogen tid uden beskyttelse, før de kunne transporteres op til varehusene, som lå et stykke fra strandbredden. Losningen forsinkes også stadig af, at skibene må lette anker på grund af forbidrivende isbjerge.

Lossearbejderne.

Når losningen foregik så langsomt, ligger en del af forklaringen sikkert i, at lossearbejderne var af ret dårlig kvalitet; de arbejdede meget langsomt og skødesløst. Man havde i det hele taget indtryk af, at befolkningen i Kutdliggssat var proletariseret, og af udtalelser fra folk, som havde boet på stedet i årevis, hørte man stadig beklægelser

over befolkningens mangel på arbejdsvilje samt drikfældighed. Foruden folkenes almindelige uvillighed og udgytighed til arbejdet hemmedes dette også af mangel på tilstrækkeligt kyndige formænd. Jeg må i den forbindelse bemærke, at der i Godthaab, Sukkertoppen og Egedesminde findes gode losseformænd, som hårdt savnedes i Kutdligssat.

Kulbrud.

Kulbruddet ligger nu et stykke syd for byen og består af en minegang, der fører omtrent vandret ind i fjeldet. Transporten i minegangen foregår med tipvogne, og brydningen foregår dels med håndkraft og dels med ret moderne brydemaskiner.

Drenge i minen.

Afskibningen foregår på den måde, at tipvognene fra minen køres ud på en plads foran mineindgangen og et stykke ud over en bro, hvorfra kullene styrtes ned ad en skrænt til en afsats; herfra skovles kullene igen af kvinder eller unge piger op i nye tipvogne, som transporterer dem hen til kanten, hvorfra de igen styrtes ned ad en ny skrænt til en platform nogle meter over vandoverfladen. Her

skovlæs kullene igen op i tipvogne, som kører ud på en bro, hvorfra de tippes ned i lægterne.

Det vil ses, at alene denne afskibningsoperation forbruger en urimelig tid og arbejdskraft, som må fordyre kullene.

De kul, der skal transporteres videre til andre kolonier, lastes fra lægterne over i kystskibene eller damperne (altså en lasteoperation til), mens kullene til brug i Kutdligssat losses ved de tidligere omtalte transportable broer og derfra bæres i land og fordeles i kolonien enten med slæde eller i en netop anskaffet bil. En del af kullene må dog bæres rundt til husene, hvoraf adskillige ligger uden forbindelse med grusvejen.

Mærkeligt nok findes der ingen vej fra bruddet til kolonien, hvilket ville betyde billigere transport for de ikke ubetydelige mængder kul, der bruges i kolonien selv (vittige hoveder kom med udtalelser om, at Kutdligssat var et eksempel på et ideelt, planøkonomisk, selvforsynende samfund, idet bruddets hele produktion blev anvendt af minebyens indbyggere). I anledning af disse udtalelser søgte jeg oplysning om, hvor mange tons kul der blev eksporteret,

og hvor meget der blev forbrugt i Kutdligssat selv, totalproduktionen skulle være ca. 7.000 tons, og Kutdligssatforbruget ca. 1.000 tons pr. år.

Kullenes kvalitet.

Jeg har ikke ladet foretage analyse af Kutdligssat-kullene, men samstemmende meddelelser fra kyndige folk på stedet og også i andre kolonier oplyser, at kullenes kvalitet er noget bedre end danske brunkul, men at værdien kun er knapt 2/3 af almindelige, engelske kul. I de kolonier, jeg besøgte, var man meget ked af Kutdligssat-kullene, som man ofte kun kunne anvende blandet med udenlandske kul, og i en enkelt koloni så jeg kullene anvendt til vejbelægning med sand og grus over, idet de folk, der arbejdede med vejanlægget, påstod, at til dette formål var kullene ganske fortrinlige!

Mine iagttagelser i Kutdligssat og samtaler med kyndige folk både på denne plads og i Grønland iøvrigt gjorde, at jeg i særlig grad har overvejet dette problem og foretaget forskellige undersøgelser.

Kvantum og produktionspris.

Mine forespørgsler gav som nævnt til resultat, at kulproduktionen for øjeblikket er på ca. 7.000 tons om året. Produktionsprisen skal ligge på omkring kr. 130,- pr. ton, men uden at jeg har kunnet få klarhed på, hvorledes man når til dette tal. Da hele kolonien, bortset fra et ubetydeligt fiskeri og noget maskinarbejde for omliggende kolonier, alene eksisterer af hensyn til kulbrydningen, kan man for så vidt ret nemt få en oversigt over, hvad kullene koster. Hele koloniens omkostningsbuget, inklusive samtlige importerede varers

værdi (her må selvfølgelig medregnes fragt) samt omkostninger i forbindelse med kirke, skolevæsen, sygehuse etc., kan debiteres kullenes produktionspris.

Kullene, der forbruges i de forskellige kolonier, transporteres hovedsageligt med skonerter til disse, og kolonierne betaler ikke produktionsprisen, men kun en fast pris af kr. 50,- pr. ton uden fragttillæg.

"Maria Dan" og "Hvidfisker" på Kuttligssat Red.

Importerede kul.

Jeg har foretaget en undersøgelse af, om det ikke skulle være muligt at importere de 5-10.000 tons kul, som bruddet producerer, fra U.S.A. eller England til konkurrencedygtige priser. Kalkulationen viser følgende resultat:

Kuttligssat-kul (brændværdi ca. 4.750):

Produktionspris pr. ton:.....kr. 130,-
Transport til kolonier: minimum.....kr. 16,-
Losning.....kr. 5,-
=====kr. 151==

U.S.A.-kul (brændværdi ca. 7.800):

Pris f.o.b. U.S.A.-havn \$ 11.50 ..kr. 55,-
Frægt U.S.A./grønlandsk koloni ..kr. 80,-
Losning .....kr. 5,-
=====kr. 140==

Engelske kul (brændværdi ca. 7.300):

Pris f.o.b. engelsk havn £ 4 .....kr. 80,-
Frægt England/grønlandsk koloni ..kr. 70,-
Losning .....kr. 5,-
=====kr. 155==

Det ses heraf, at mens Kuttligssat-kul koster kr. 151,- leve-
ret i grønlandsk koloni, koster U.S.A.-kul kr. 140,- pr. ton,

mens engelske kul kan leveres til en pris af kr. 155,- pr. ton. De engelske og amerikanske kuls brændværdi er imidlertid væsentligt større end de grønlandske, og det kan forventes, at kulprisen vil falde i de kommende år.

Naturligvis skal der til de importerede kul anvendes valuta, enten de sjældne dollars eller de lidt mindre sjældne £, men alligevel viser ovennævnte regnestykke, at der er en meget væsentlig forskel. Hertil kommer, at man ved en eventuel nedlæggelse af kulbruddet i Kutdligssat kunne løse et af de store grønlandske problemer, nemlig mangelen på arbejdskraft. I alle de kolonier, jeg besøgte, var det stadig omkræd, at man ingen vegne kunne komme med alle de nødvendige nyanlæg, udvidelse af fiskeri etc., fordi man manglede folk, og mangelen var lige stor på kvindelig som på mandlig arbejdskraft. Man ville altså gennem en nedlæggelse af Kutdligssat opnå en væsentlig bedring af beskæftigelsesproblemet, som jeg forstår ikke er et forbigående problem i den nuværende situation, men som man har kæmpet med i årevis, også før krigen, og man ville opnå, at de folk, der nu producerer dyre og dårlige kul, kunne sættes ind i produktionen, herunder særligt fiskeriet, som skaffer valuta hjem. Der er næppe tvivl om, at den valutaudgift, som man ville få ved import af kullene, ville komme hjem, måske endda rigeligt, gennem forøget eksport af landets produkter. Det må i den forbindelse erindres, at fordelingen af de grønlandske kul også lægger beslag på megen arbejdskraft indenfor hver koloni, og de grønlandske kul er meget skøre, så der er betydelig tabsprocent under transport og oplagring.

Krigsfare.

Når man skal overveje disse spørgsmål, må man holde sig for øje, at vi lever i en urolig verden, hvor krig og afspærring kan blive aktuel. Rent bortset fra, at kullene muligvis også kan skaffes under krigsforhold, ville det være naturligt, at man ved en nedlæggelse af Kutdligssat-bruddet gjorde dette på en sådan måde, at bruddet i givet fald kunne åbnes igen. Maskineri, materiel, herunder tipvogne, skinner o.s.v., kunne oplagres under betryggende forhold, og minen lukkes på passende måde, idet der ikke som ved andre kulminer er risiko for, at minen fyldes med vand. Hertil kommer iøvrigt, at man, hvis man er meget engstelig for krigsfare - og for iøvrigt at have en stødpuderreserve - kunne importere et reservelager af gode amerikanske eller engelske kul, som kunne fordeles til de forskellige kolonier, idet kullenes kvalitet ikke væsentligt forringes af, at de oplagres i fri luft, i særdeleshed ikke i koldt og fugtigt klima. Danske kuleksperter oplyser, at værdiforringelsen af gode kul i det første år højt regnet beløber sig til 5% og derefter maksimum 1/2% pro anno. Iøvrigt bruger man visse steder, bl. a. i Stockholm, - for at bevare kullenes brændværdi - at opbevare disse under vand.

Oliefyrring.

Jeg er ikke i min undersøgelse gået nærmere ind på spørgsmålet om oliefyrring contra kulfyrring, da de grønlandske kul hovedsageligt anvendes rundt i de mange små husholdninger, hvor der ikke er mulighed for at installere oliefyrr, men jeg vil tro, at man forskellige steder med fordel vil kunne anvende oliefyrr, særligt i bestyrerboliger, skoler, semi-

narier og lignende steder, og derved spare betydelige kul-
kvantiteter, særligt da gas-oil fra U.S.A. kan leveres i Grøn-
land til en pris af ca. kr. 159,- pr. ton (brændværdien af
gas-oil er ca. 10.000).

Det menneskelige hensyn.

Jeg er ovenfor kun kommet ind på økonomiske betragtninger,
men min væsentligste indvending mod opretholdelsen af Kutd-
ligssat-kulbruddet er de rent menneskelige forhold på pladsen.
Kutdligssat ligger dårligt og må være et uheldigt sted at bo
på grund af klima, omgivelser, kommunikationsforhold o.s.v.,
og hertil kommer som det væsentligste, at man i Kutdligssat
har anbragt en oprindelig naturbefolkning ved et arbejde i
en kulmine, som er farligt og usundt. Er det forsvarligt at
lade en grønlandsk befolkning, som ellers for størstedelens
vedkommende kunne beskæftiges under sunde arbejdsforhold med
fiskeri o.s.v., slæbe i en usund minegang, tilmed på basis
af urentabel økonomi? Det er min overbevisning, at man
gennem opretholdelsen af kulbruddet i Kutdligssat proletari-
serer denne befolkning, både sundhedsmæssigt og socialt, og
måske lægger kilden til en utilfredshed og uro, som vil kunne
straffe sig ud i fremtiden. Det er derfor min mening, at man
først og fremmest:

af hensyn til den derverende befolkning og
af hensyn til den øvrige grønlandske befolkning og
dens arbejdsforhold og
sluttelig af økonomiske hensyn

snarest bør nedlægge Kutdligssat og fordele befolkningen til

de øvrige pladser på Grønland, hvor der er så hårdt brug for den. At et sådant skridt er bekosteligt i første omgang, gennem overflytning af alle disse mennesker og i særdeleshed deres husgeråd, huse etc., er klart, men af ovennævnte menneskelige og økonomiske hensyn mener jeg, at man må tage skridtet snarest muligt, før der investeres yderligere beløb på dette sted, og før befolkningen - som jo næsten alle er tilrejste - gror fast og føler tilknytning til stedet.

Andre kulbrydningsmuligheder.

Gennem samtaler med geologer, folk fra Kutdligssat etc. fik jeg indtryk af, at man på basis af foreløbige undersøgelser havde håb om at finde bedre kul på fastlandet overfor Diskøen og på pladser, hvor der var væsentligt bedre afskibningsmuligheder end ved Kutdligssat. Det blev således nævnt, at der skulle være gode kul nær Iluara-bugten ved Atanikerdluk. "Maria Dan" lå i to døgn i denne bugt, som er særdeles vel beskyttet, selvom jeg forstår, at enkelte isfjelde med særlige vinde kan finde vej ind i bugten. Vedhæftet et billede af denne bugt, som omtrent kan betegnes som en havn.

Hvis forventningerne til fund af gode kul på dette eller andre passende steder indfries, kan der måske startes en mindre kulbrydning under økonomisk mekaniseret form, som kun kræver få folk, muligvis med delvis dansk eller skotsk arbejdskraft.

=====

ANDRE MINERALER.

=====

Ved samtaler med grønlandskyndige hører jeg, at Vestgrønlands muligheder på ovennævnte område antagelig ikke er udtømt med Ivigtutminen, men at der er håb om nye fund; jævnfør bl. a. Lauge Kochs oplysninger om blyfundene i Nordøstgrønland.

Storm ved Cøp Farvel.

SLUTNING.

I min beretning har jeg søgt at give de oplysninger, som kunne tænkes af interesse, idet jeg igen henviser til mine forbehold i indledningen.

Det er mit håb, at den store grønlandskommission får mulighed for at skabe forudsætninger for - samt tilrettelægge - et dansk arbejde i Grønland, så denne landsdel og dens befolkning føres frem til et kulturelt og materielt stade, som, såvidt de lokale forhold tillader det, svarer til, hvad vi anser for menneskeværdigt efter danske idealer. Jeg håber i særdeleshed, at Styrrelsen i fremtiden hos de bevilligende myndigheder må finde forstøelse for, at der i Grønland ligger en dansk opgave på lang^{sigt}, således at de fornødne midler til opgavens effektive løsning stilles til rådighed.

Der ligger på Grønland en stor, smuk og overkommelig opgave for dansk virke - en opgave, som skal løses, hvis vi vil bevare retten til, at dette land fortsat skal udgøre en del af Danmark.

Vi har i Grønland en tilknytning og et forbindelsesled

til verdens største demokrati, og dette led skal værnes
først og fremmest med retens - nemlig arbejdets og vel-
færdets - våben.

København, februar 1949.

Kv. Samvirket.